

מתורתו של צדיק אבייר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע | על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו חק

בס"ד, פר' בלק תשפ"ה

בית יעקב

מדוע המלאך עמד בשלשה מקומות

ותרא האתון את מלאך ה' נצב בדרך
וחרבו שלופה בידו ותט האתון מן
הדרך ותלך בשדה ויך בלעם את האתון
להטתה הדרך. ויעמד מלאך ה' במשעול
הכרמים גדר מזה וגדר מזה. ותרא האתון
את מלאך ה' ותלחץ אל הקיר ותלחץ את
רגל בלעם אל הקיר ויסף להכתה. ויוסף
מלאך ה' עבד ויעמד במקום צר אשר
אין דרך לנטות ימין ושמאל. ותרא
האתון את מלאך ה' ותרכץ תחת בלעם
ויחר אף בלעם ויך את האתון במקל (כב
כז-כח).

יש לתמוה במעשה המלאך, למה
הצריך לעמד בשלשה מקומות, לא היה
לו לעמד כי אם במקום אחד, ובאותה
עמידה תרכץ האתון תחת בלעם ודי
בזה. ועוד, למה הצרכה התורה להזכיר
שמות המקומות אשר עמד בהם המלאך:

בשביל להעניש את בלעם מדה כנגד מדה

אמנם כפי מה שכתבנו למעלה (פסוקים
ב-ו) בשם האר"י ז"ל יתכן גם זה, והוא,
שכתבנו למעלה בבלעם הרשע [ש]
היתה כונתו לקלל ישראל בשם הוי"ה,
ולא שם הוי"ה כפשטה, רק בצרופיה,
וזהו הצרופ שרמזו לשלוחי בלק באמרו
להם (לעיל פסוק ח) 'לינו פה הלילה והשבת'
סופי תבות צרופי הוי"ה, וצרופ זה מתחיל
בוא"ו תחלה, ואחר כך שני הה"ן וצרופין,
ואחר כך הו"ד באחרונה. ובדין זה שרצה
לקלל את ישראל בצרופ זה, בו ממש בא
עליו המלאך ועשה לו מדה כנגד מדה.
כנגד הו"א ש'קודמת בצרופ זה, לפיכך
יצא המלאך תחלה וחרבו שלופה בידו
שהיא כמו וא"ו. וכנגד שני הה"ן שהם
רצופים בצרופ זה, עמד המלאך במשעול
הכרמים גדר מזה וגדר מזה. וכנגד הו"ד
שהיא אחרונה בצרופ זה, והו"ד היא
האות הקטנה שבכל אותיות התורה,
שהיא כמו נקדה בעלמא שאין לה לא
ארך ולא רחב, לפיכך עמד המלאך
במקום צר אשר אין דרך לנטות ימין
ושמאל. ונמצא הכל נעשה בכונה מכוונת:

(פיתוחי חותם)

יראת יעקב

מלחמת הקדשה בטמאה - המלחמה שבין בני ישראל לבלק ובלעם

דרכי צירופי התיבות ואופניהן

עוד יש להוסיף כאן, את היסוד הידוע בבגין
התבות, המתבאר ב'ספר יצירה' (פרק ד טז): "שתי
אבנים בונות שני בתים... חמש אבנים בונות
מאה ועשרים בתים". והכונה, שכל אחת מן
התבות, אפשר לחבר ממנה צרופים שונים,
שמנינם עולה כפי מגין אותיות התבה. אם
כן, מתבה המרכבת משתי אותיות, נתן ליצר
שתי תבות בלבד, אך מתבה המרכבת מחמש
אותיות, נתן למצא מאה ועשרים צרופים,
דהיינו לכתב את אותן חמש אותיות במאה
ועשרים אפנים.

מאה ועשרים צירופי 'אלהים'

אם כן, גם תבת 'אלהים' אפשר למצא בה
מאה ועשרים צרופים. צרופים אלו יש בהם
שני אפנים, כי יש מאה ועשרים צרופים של
קדשה, הנקראים צרופי 'אלהים חיים', ומאה
ועשרים צרופי 'אלהים דדינים'. ונתבאר עגון
זה בכתבי רבנו האר"י זי"ע א' (עין חיים שער לט א).

צירופי השמות תלויים במעשיהם של ישראל

כאשר בני ישראל עושים את רצונו של
מקום, אין צרופי 'אלהים אחרים' יכולים להכנס
אל תחום הקדשה, ולינק שפע משם. בכך
נכנעת הקלפה תחת יד הקדשה, וכח הקדשה
מתגבר, ובזכות זה מתרומם כחם של בני
ישראל לגבר על אמות העולם.

אך כך הדבר גם להפך רחמנא לצלן, כאשר
בני ישראל עוזבים את מקור החיים ועוברים
על רצון ה' יתברך, נכנסים 'אלהים אחרים'
בתוך מקום מושב 'אלהים חיים', ושפחה יורשת
גברתה ויונקת מן הקדשה.

כוחם של ישראל ניכר ביציאת מצרים ומלחמת האמורי

כאשר ראה בלק את מה שהיה לבני ישראל
ביציאת מצרים ואת מה שעשו לשני מלכי
האמרי, הבין כי הצליחו להכניע את צרופי
הטמאה, ולהשליט עליה את מאה ועשרים
צרופי אלהים דקדשה. על כן שלח להודיע על
כך לבלעם, ורמז לו זאת במה שאמר לו 'והוא
ישב ממלי', כי תבת 'ממלי' עולה בגימטריא
מאה ועשרים, ובה נודע כחם של בני ישראל
בשעה שמעשיהם מתקנים.

הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין
הארץ והוא ישב ממלי (כב ה).

דברי ימי מלחמת הטוב והרע

מלחמת הטוב ברע, ימיה כימות עולם, ולא
תסתים עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו,
שאז יכירו כל העמים את שם ה' יתברך,
ומלכות הרשעה כעשן תכלה ותאבד מן הארץ.
רבנו זי"ע א' כותב בענין זה (פיתוחי חותם), כי
במלחמה זו השתתפו גם בלק ובלעם, כששתפו
עצמם עם כחות הטמאה, ובידעם כי בני
ישראל הם נושאי דגל הקדשה בעולם, כונו
את חצי מלחמתם כלפיהם דוקא.

בלק הוכיר לבלעם את עצתו לפרעה וכשלונו

על כן, כאשר שלח בלק שליחים אל בלעם
בן בעור, היתה עקר שליחותם לבאר לו את
ענייני מלחמה זו, ולהזכיר לו את קודרתיה. והנה,
אחד משולשת יועציו של פרעה הרשע מלך
מצרים, היה בלעם, ושיתף היה לאותה עצה
רעה כאשר אמר פרעה אל חכמיו (שמות א י)
"הבה נתחכמה לו פן ידבה ויהיה כי תקראנה
מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו
ועלה מן הארץ". את דברים אלו בקש בלק
להזכיר לבלעם כאשר שלח לומר לו 'הנה עם
יצא ממצרים'. כי הנה, לא הועילו כל תחבולות
הרשעה של פרעה וחרטמיו, ובני ישראל יצאו
ממצרים ביד רמה. אך לא בתרועות מלחמה
ובכח הזרוע יצאו, אלא ה' יתברך הוציאם בלי
שום התנגדות מצד המצרים, וזהו 'עם יצא
ממצרים'.

ביציאת מצרים הושפלה הסטרא אחרא עד עפר

עוד בקש בלק להזכיר לבלעם, עד כמה
השפל כחה של הסטרא אחרא ביציאת
מצרים, שייקדה עד עפר מגדלתה, וכל הרוצה
לבוא ולהלחם עם בני ישראל, עליו לזכר
שבא ללחם בעם שמגר והשפיל את כח הס"מ,
וכחו רב ועצום. והנה, אחת מבחינותיו של
הס"מ נקראת 'עין הארץ', ושמו 'סמא' עולה
בגימטריא כחשבון תבת 'עין' עם הכולל (131).
ועל השפלת הס"מ בידי בני ישראל, אמר בלק
לבלעם 'הנה כסה את עין הארץ' - כלומר, 'כסה'
ישראל ובטלו את כח הסטרא אחרא הנקראת
'עין הארץ'.

באור יעקב

לך עם האנשים

נתפלל עליו שיתרפא". ועוד אמר להגיד לה, שבאותו היום תקח את בנה ותרחץ אותו יפה, ותלביש לו בגדים לבנים חדשים, ואחרי כל זה עליה לבוא אליו ביחד עם בנה. האשה קבלה את הדברים מפי בעל הבית ועשתה כדברי רבנו, ולמחרת הביאה את בנה עם הבגדים החדשים וכלו נקי.

באותה שעה רבנו ישב בהול של הבית, וכידוע במרוקו ובאלג'יר נהגו שבהול של הבית היו מתקנים ארבה לבית עם חור עד לגג. בקש רבנו מבעל הבית שיביא את הילד וישים אותו על הרצפה תחת הארבה, ובאותה שעה חדרה השמש דרך החור של הארבה עד הרצפה, ואז אמר רבנו לבעל הבית לשים את הילד על הרצפה היכן שרואים עגול של השמש. עשה בעל הבית כדברי רבנו, כשכל אותה עת יושבת אמו של הבחור בפנה השניה של ההול, ורואה מרחוק את מעשי הרב.

נתישב רבנו בדיוק מול הבחור, הסתכל עליו רגעים אחדים, ושאל אותו: "מה שמך?" אמר הבחור את שמו, ואז קרא לו רבנו: "כעת, קום ובוא אלי ברגליך". הבחור שהאמין ברב, קם כאיש גבור אשר מימיו לא חלה בכלל והגיע אל הרב ונשק את ידו. אמר לו רבנו: "כעת חזר לאיפה שהיית". חזר הבחור לשם ורבנו קרא לו שוב, ושוב בא הבחור אל רבנו. כך עשה רבנו שלוש פעמים ואז אמר לו: "כעת לך לך לאמך ותהיה בריא אולם וחזק, ובע"ה תאריך ימים". הלך הבחור לאמו, ושבו הבית כאשר הבחור הולך על רגליו כאחד האדם. שמחה האם שמחה גדולה מאוד על רפואת בנה. ותהם כל העיר על הפלא שעשה רבנו זיע"א, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליו.

כאשר בקר רבנו אביר יעקב זיע"א בעיר פרנדה באלג'יר, הגיעו כל בני הקהלה היהודית אנשים ונשים וטף לקבל את פני רבנו הצדיק, שכן שמעו את שמע יעקב ואת נפלאותיו אשר חולל עם בני עדתו, ולכן הגיעו לקבל את פניו בשמחה גדולה, והלכו אחריו בשירים ובתפלים ובמחולות עד שקולם היה נשמע למרחוק.

כך הלכו אחרי רבנו כבדת דרך, עד שהגיעו לביתו של ראש הקהלה כי לשם הזמן, ושם נתישבו בשמחה גדולה וסעדו ביחד עם רבנו ועם כל נכבדי הקהלה ושמעו מפי רבנו דברי תורה הנחמדים מזהב ומפז. אחרי הסעודה כאשר נכנס רבנו לחדרו לנח מעט מהדרך, הגיעה אשה אלמנה ובקשה מבעל הבית ראש הקהלה לעשות לה טובה. אגא, יכנס אל הרב הצדיק ויבקש ממנו להתפלל על בנה שימות.

התפלא בעל הבית על דבריה וחשב אותה למשוגעת. "מה את אומרת?" שאל אותה, "להתפלל על בנך שימות?" והיא אומרת: "כן אדוני! ספר נא להרב שיש לי בן שהוא חולה במחלת השתוק ל"ע, ברגליו ובדיו, והוא כבר בגיל שש עשרה שנה וצערו גדול, וכל הרופאים אמרו נושא לבריאותו, וכל מה שעשנו לרפאות אותו לא הועיל כלום, וכך הוא משתק מיום לידתו. וכיון שאין לו כל תקווה בחייו לכן טוב לו המות מחיים. ובשביל זה אני מבקשת שתאמר לרב שיתפלל עליו שימות".

משראה בעל הבית כיצד האשה מספרת את דבריה בבכי תמרורים, החליט להכנס אל רבנו. נכנס בעל הבית וספר לרבנו את כל מה שאמרה לו האשה. השיבו רבנו: "תאמר לה, שבמקום שנתפלל על בנה שימות

קדושת יעקב

'בלעם' קרא לעצמו שוטה

הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה (וכ כ.)

לך, רק הוא בבקר קם והלך עמהם, ודעת הרשע הליכתו כי אם לקלל, ומשום הכי ייחר אף אלהים כי הולך הוא, ודהינו לקלל, ועל זה ד"ק והוסיף מלת 'הוא'. ואמר ה', זה שוטה וטפש, הרי אמרתי לו בתחלה 'לא תאר את העם כי ברוך הוא', וגם בפעם שניה אמרתי לו 'אם לקרא לך, והדיק פשוט ונראה, דדוקא קריאה בעלמא עליה נתתי לך רשות להלך, אבל לעגן קללה כבר התירתי בך' 'לא תאר את העם כי ברוך הוא', והרשע לא נתן לבו לדבר ה' לא בפעם ראשונה ולא בפעם שניה, ומשום הכי חרה אף ה' עליו:

בלעם הרגיש בשטותו כשבא אצל בלק

ועכשיו כשבא אצל בלק אז הרגיש בדברי ה' שאמר לו בתחלה, שאמר היכי דמי שה' אמר לי מתחלה 'לא תאר את העם כי ברוך הוא' ולא הרגשתי בזה, זה שטות בידי. וזה שאמר עכשיו הנה ברך לקחתי, דהינו עכשיו כשבאתי אמר לי ה' לברך, והאמת כבר מתחלה ברכם ה', שאמר לי 'לא תאר את העם כי ברוך הוא', ומי יוכל להשיב ברכתו שלא תתקיים, וזהו ברך, דהינו כבר ברכם ה' כשאמר לי 'כי ברוך הוא', ואני לא אשיבנה, לא אוכל להשיב ברכתו, ואני הייתי שוטה בדבר זה, כי מאחר שברכם ה' שאמר לי 'כי ברוך הוא' מה נשאר לי עוד לעשות כלל, ושטותי גרמה לי דבר זה, ולפיכך בא בתשובון לא אשיבנה 'ואני הוא שוטה': (מחשוף הלבן)

לא אשיבנה גימטריא 'ואני הוא שוטה' (עם הסלל), והכונה, הוא שוטה בדבר זה, ולא הרגיש בשטותו עד עכשיו, שהרי מביאה ראשונה שבאו אליו שרי בלק אמר לו אלהים (לעיל כב יב) 'לא תאר את העם כי ברוך הוא', הרי שברכם ה' בפרוש מפיו, ומה נשאר לבלעם ולבלק מה לעשות:

ואפשר דמטעם זה בפעם שניה כשבאו לו עוד שרי בלק, אמר לו ה' (שם פסוק כ) 'אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם, ובבקר כשהלך אתם כתיב (שם פסוק כב) 'ייחר אף אלהים כי הולך הוא', דמלתא דתמיהא היא זו, דבלילה אמר לו 'קום לך אתם, ובבקר ייחר אף אלהים'. אלא הכונה דכיון שאמר לו מביאה ראשונה 'כי ברוך הוא', נמצא ה' ברכם בפרוש, וכיון דה' ברך אותם מה תועיל לקללת המקלל, ובלעם לא הרגיש בזה:

ה' לא נתן רשות לבלעם לילך רק לקריאה בעלמא

ובפעם שניה אמר לו 'אם לקרא לך באו', וכונתו יתברך פשוטה, שאמר לו לא יש לך כי אם קריאה בעלמא דוקא, ודוק מנה דלעגן הקללה כבר אמרתי לך 'לא תאר את העם כי ברוך הוא'. והרשע (ד) בלעם לא שות לבו גם לזאת למידק האי לשנא דאמר לו 'אם לקרא